

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 46 - 92, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/144/2004

OPINIE O DOSTĘPIE DO ARCHIWÓW SŁUŻB SPECJALNYCH Z CZASÓW PRL

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, WRZESIEŃ 2004

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 października 2003 roku

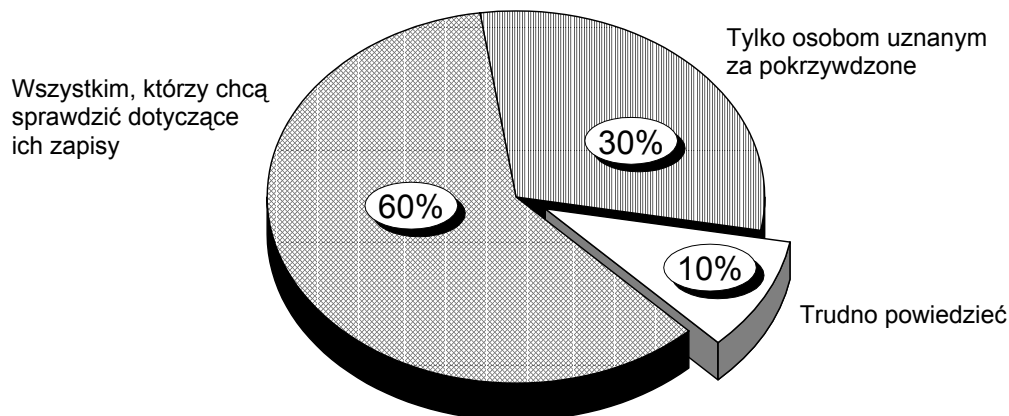

Archiwa służb specjalnych z czasów PRL, choć przetrzebione i niekompletne, wciąż zawierają materiały mające znaczenie nie tylko historyczne, ale i aktualne. Do dziś treść tych materiałów wzbudza emocje i żywe zainteresowanie, wpływa też na kariery osób nadal funkcjonujących w naszym życiu publicznym. W ostatnim okresie na łamach prasy przetoczyła się dyskusja na temat współpracowników Służby Bezpieczeństwa działających w podziemnym ruchu wydawniczym w środowisku krakowskim. Zupełnie niedawno z członkostwa w KRRiTV zrezygnował jeden z jej członków desygnowanych przez SLD, co w komentarzach łączono z wszczęciem wobec niego procedury lustracyjnej.

Obecnie zgodnie z obowiązującymi przepisami wgląd w swoje akta tworzone przez bezpiekę mają osoby pokrzywdzone przez służby specjalne z czasów PRL. Ostatnio Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił o zmianę tych przepisów. Z naszego sondażu¹ wynika, że większość Polaków (60%) wolałaby, by do tzw. teczek mieli dostęp wszyscy zainteresowani, którzy chcą sprawdzić dotyczące ich zapisy. O połowę mniejsza grupa (30%) jest zdania, że wgląd w te akta powinni mieć tylko poszkodowani przez dawne służby specjalne.

¹ Sondaż „Aktualne problemy i wydarzenia” (171) zrealizowano w dniach 6 - 9 sierpnia 2004 roku na liczącej 922 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłej ludności Polski.

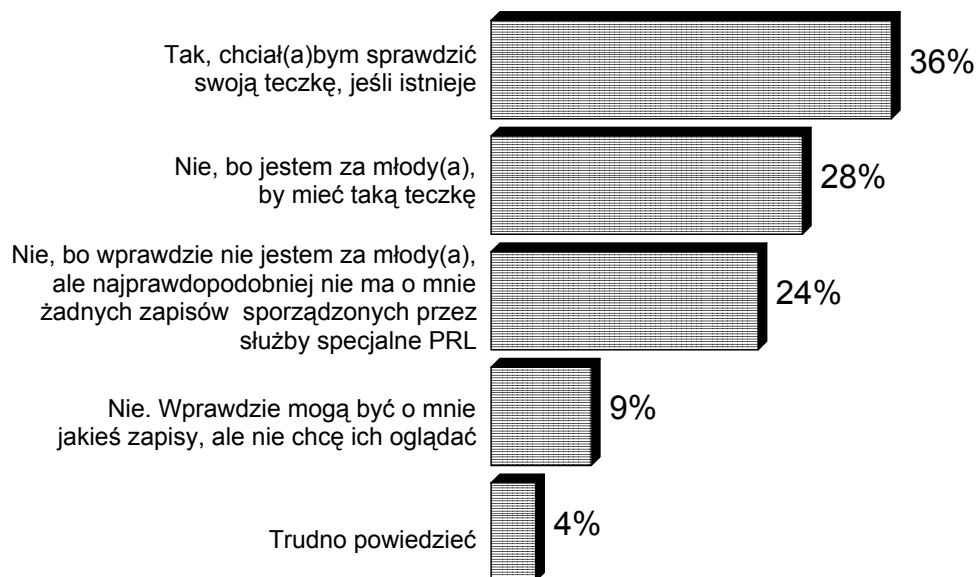
RYS. 1. OBECNIE TYLKO OSOBY UZNANE ZA POKRZYWDZONE PRZEZ DAWNE SŁUŻBY SPECJALNE PRL (TAKIE JAK URZĄD BEZPIECZEŃSTWA, URZĄD BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO, SŁUŻBA BEZPIECZEŃSTWA, MILICJA, WYWIAD) MOGĄ OBEJRZEĆ TECZKI ZE SWOIMI DOKUMENTAMI Z TAMTEGO OKRESU, ABY EWENTUALNIE SPROSTOWAĆ BŁĘDY LUB FAŁSZERSTWA. CZY, PANA(I) ZDANIEM, NALEŻY UDOSTĘPNIĄĆ TE DOKUMENTY TYLKO POSZKODOWANYM CZY WSZYSTKIM ZAINTERESOWANYM OSOBOM, KTÓRE CHCĄ SPRAWDZIĆ DOTYCZĄCE ICH ZAPISY?

Za udostępnieniem akt Służby Bezpieczeństwa wszystkim zainteresowanym nieco częściej optują badani o poglądach prawicowych (68%) niż lewicowych (60%).

Więcej niż co trzeci ankietowany (36%) chciałby zapoznać się z materiałami zbieranymi przez służby specjalne w czasach PRL dotyczącymi jego osoby, jeśli takie istnieją. Co jedenasty respondent (9%), chociaż przypuszcza, że służby specjalne mogły założyć mu teczkę, nie ma ochoty zapoznać się z jej zawartością. Niespełna co czwarty badany (24%) nie przypuszcza, by istniała jakakolwiek teczka zawierająca materiały związane z jego osobą. Jeszcze większej liczby Polaków (28%) sprawy te nie dotyczą, gdyż w czasach PRL byli zbyt młodzi, by interesowała się nimi bezpieka.

RYS. 2. CZY PAN(I) CHCIAŁ(A)BY SPRAWDZIĆ SWOJĄ TECZKĘ ZAŁOŻONĄ PRZEZ SŁUŻBY SPECJALNE PRL?

Z materiałami SB dotyczącymi ich osoby chciałby się zapoznać przynajmniej co drugi respondent w wieku od 35 do 54 lat (zob. tabela aneksowa). Zainteresowanie materiałami gromadzonymi na ich temat przez bezpiekę wyraźnie częściej deklarują badani o orientacji prawicowej (45%) niż respondenci o poglądach centrowych (36%) czy - zwłaszcza - lewicowych (32%). Wśród zadeklarowanych zwolenników partii politycznych najwięcej osób zainteresowanych poznaniem zawartości swojej teczki znajdujemy wśród sympatyków LPR, PO, koalicji SLD-UP oraz Samoobrony.

Tabela 1

Potencjalne elektoraty	Czy Pan(i) chciał(a)by sprawdzić swoją teczkę założoną przez służby specjalne PRL?				
	Tak, chciał(a)bym sprawdzić swoją teczkę, jeśli istnieje	Nie, bo jestem za młody(a), by mieć taką teczkę	Nie, bo najprawdopodobniej nie ma o mnie żadnych zapisów sporządzonych przez służby specjalne PRL	Nie. Wprawdzie mogą być o mnie jakieś zapisy, ale nie chcę ich oglądać	Trudno powiedzieć
	w procentach				
LPR	48	9	41	3	0
PO	47	29	16	8	0
SLD-UP	46	31	16	7	0
Samoobrona	43	26	14	7	9
PiS	35	36	19	7	3
PSL	25	27	39	9	0
SdPI	20	43	9	29	0
Niezdecydowani	33	19	33	11	4
Niegłosujący	33	29	24	10	5

Natomiast najbardziej krytyczny stosunek do obecnej zawartości teczek, zakładanych przez Służbę Bezpieczeństwa w czasach PRL, mają zwolennicy SdPI. Wśród wyborców tej partii przypuszczających, że w archiwach istnieją dotyczące ich materiały, przeważają osoby, które nie mają ochoty zapoznawać się z ich treścią.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Obecnie tylko osoby uznane za pokrzywdzone przez dawne służby specjalne PRL (takie, jak Urząd Bezpieczeństwa, Urząd Bezpieczeństwa Publicznego, Służba Bezpieczeństwa, milicja, wywiad) mogą obejrzeć teczki ze swoimi dokumentami z tamtego okresu, aby ewentualnie sprostować błędy lub fałszerstwa. Czy, Pana(i) zdaniem, należy udostępnić te dokumenty tylko poszkodowanym czy wszystkim zainteresowanym osobom, które chcą sprawdzić dotyczące ich zapisy?
1 - Tylko osobom uznanym za pokrzywdzone; 2 - Wszystkim, którzy chcą sprawdzić dotyczące ich zapisy

(%)

	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	30	60	10	922
Płeć				
Mężczyźni	30	64	7	438
Kobiety	31	56	13	484
Wiek				
18-24 lat	32	58	10	140
25-34	28	62	11	163
35-44	29	64	7	146
45-54	30	63	7	184
55-64	31	57	12	117
65 lat i więcej	31	54	15	172
Miejsce zamieszkania				
Wieś	31	56	13	342
Miasto do 20 tys.	35	55	11	119
20-100 tys.	29	61	10	183
101-500 tys.	29	64	7	170
501 tys. i więcej mieszk.	26	67	7	109
Wykształcenie				
Podstawowe	32	51	16	269
Zasadnicze zawodowe	28	62	10	234
Średnie	30	63	7	319
Wyższe	30	67	3	99
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	36	59	5	68
Prac. umysł. niż. szczebla	22	71	7	95
Pracownicy fiz.- umysł.	36	56	8	77
Robotnicy wykwalifikowani	26	67	7	64
Robotnicy niewykwalifik.	29	67	4	34
Rolnicy	37	52	11	49
Pracujący na własny rach.	23	69	8	30
Bierni zawodowo				
Renciści	37	48	16	95
Emeryci	27	60	13	174
Uczniowie i studenci	26	65	9	74
Bezrobotni	34	54	12	108
Gospodynie domowe i inni	28	60	11	54
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	31	65	4	138
spółce właścicieli				
prywatnych i państwa	30	62	9	62
sekt. pryw. poza rolnict.	27	66	7	166
prywatnym gosp. rolnym	29	61	11	49
Dochody na jedną osobę				
Do 300 zł	34	57	8	147
301-500	31	62	7	156
501-900	29	60	11	198
901-1200	29	65	6	93
Powyżej 1200 zł	27	73	0	66
Ocena własnych war. mater.				
Złe	32	57	11	288
Średnie	28	60	12	413
Dobre	32	63	5	219
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	39	50	11	72
Raz w tygodniu	31	59	10	448
1-2 razy w miesiącu	28	60	12	138
Kilka razy w roku	25	65	10	176
W ogóle nie uczestniczy	29	62	9	88
Poglądy polityczne				
Lewica	35	60	5	139
Centrum	31	66	3	290
Prawica	28	68	4	260
Trudno powiedzieć	28	43	29	232

Tabela 2. Czy Pan(i) chciał(a)by sprawdzić swoją teczkę założoną przez służby specjalne PRL?
 1 - Nie, bo jestem za młody(a), by mieć taką teczkę; 2 - Nie, bo wprawdzie nie jestem za młody(a), ale najprawdopodobniej nie ma żadnych zapisów o mnie, sporządzonych przez służby specjalne PRL; 3 - Nie. Wprawdzie mogą być o mnie jakieś zapisy, ale nie chcę ich oglądać; 4 - Tak. Chciał(a)bym sprawdzić swoją teczkę, jeśli istnieje

	(%)				Trudno powiedzieć	Liczba osób
	1	2	3	4		
Ogółem	28	24	9	36	4	922
Płeć						
Mężczyźni	30	19	9	39	3	438
Kobiety	26	28	9	32	5	484
Wiek						
18-24 lat	85	5	1	9	0	140
25-34	67	5	1	26	1	163
35-44	16	23	10	50	1	146
45-54	2	32	11	53	3	184
55-64	0	32	20	44	5	117
65 lat i więcej	0	42	16	29	13	172
Miejsce zamieszkania						
Wieś	26	25	7	37	6	342
Miasto do 20 tys.	26	28	11	31	3	119
20-100 tys.	26	27	11	34	2	183
101-500 tys.	31	18	9	38	3	170
501 tys.i więcej mieszk.	33	15	13	37	2	109
Wykształcenie						
Podstawowe	18	34	11	29	8	269
Zasadnicze zawodowe	24	21	10	43	3	234
Średnie	36	20	8	35	1	319
Wyższe	35	14	11	38	2	99
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	32	14	11	41	3	68
Prac.umysł.niż.szczebła	35	17	8	40	0	95
Pracownicy fiz.- umysł.	44	21	5	30	0	77
Robotnicy wykwalifikowani	31	14	4	48	2	64
Robotnicy niewykwalifik.	40	26	4	29	1	34
Rolnicy	12	29	6	47	6	49
Pracujący na własny rach.	27	8	14	50	0	30
Bierni zawodowo						
Renciści	3	38	10	40	9	95
Emeryci	0	36	20	33	11	174
Uczniowie i studenci	90	6	0	4	0	74
Bezrobotni	32	21	8	39	0	108
Gospodynie domowe i inni	25	27	8	36	3	54
Pracuje w:						
inst. państw., publicznej	25	23	11	40	1	138
spółce właścicieli						
prywatnych i państwa	33	17	10	40	0	62
sekt. pryw. poza rolnict.	46	12	3	37	1	166
prywatnym gosp. rolnym	7	31	6	48	8	49
Dochody na jedną osobę						
Do 300 zł	28	21	6	42	4	147
301-500	25	22	6	44	3	156
501-900	18	28	17	32	6	198
901-1200	24	22	14	36	5	93
Powyżej 1200 zł	26	26	9	38	1	66
Ocena własnych war. mater.						
Złe	19	25	9	42	5	288
Średnie	28	27	10	32	3	413
Dobre	37	16	8	36	3	219
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	15	40	10	33	2	72
Raz w tygodniu	22	26	9	38	5	448
1-2 razy w miesiącu	39	20	8	31	2	138
Kilka razy w roku	36	15	10	36	3	176
W ogóle nie uczestniczy	30	22	11	33	3	88
Poglady polityczne						
Lewica	24	23	19	32	3	139
Centrum	32	22	8	36	2	290
Prawica	23	24	6	45	1	260
Trudno powiedzieć	29	25	9	26	10	232